YOKSULLUK VE YERİNDEN YÖNETİM: NASIL BİR YÖNETİ(Şİ)M ?

Yrd. Doç. Dr. S. Mustafa ÖNEN*

ÖZET

Yoksulluğun günümüzde giderek karmaşık sorunlar yumağı haline gelmesi, bir o kadar da içinden çıkılması zor çözüm yollarını gündeme getirmektedir. Yoksullukla mücadelede ülkede yerinden yönetim anlayışına ağırlık verilmesi, devletin hantal ve katı bir merkeziyetçi yapısına karşı alternatif bir yönetim biçimi olarak düşünülebilir. Bu çalışmada önce yoksulluk sorununun çözümünün karmaşıklığı, sonra yoksulluk ile yerinden yönetim arasındaki ilişkiler daha çok yönetişim boyutuyla ulusal ve uluslararası ölçekte tartışılmıştır. Çalışmanın sonunda ise, yoksullukla mücadelede nasıl bir başarılı "yönetişim" modeli kurulabileceği üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yerinden Yönetim, Yoksulluk, Yoksullukla Mücadele, Yönetişim, Yoksulluk Yönetişimi

ABSTRACT

Poverty And Decentralization: What Kind of Governance?

Just as poverty is getting more and more complex these days, so the insurmountable solutions are on the agenda. Emphasizing decentralization approach towards struggling with poverty may be taken as an alternative administrative model in response to a clumsy and rigid centralization of the state. In this study, firstly, the complexity of the solutions to poverty problem, and secondly the relationship between poverty and decentralization were discussed especially with the dimension of governance at national and international level. At the end of the study, it was argued how a successful "governance" model can be established to struggle with poverty.

Key Words: *Decentralization, Poverty, Struggle With Poverty, Governance, Governance of Poverty*

GİRİŞ

Yoksulluğun ülkelerin ekonomik, siyasal ve toplumsal yapılarında ciddi yıkımlara yol açması, devletleri ulusal ve uluslararası ölçekte ciddi önlemler

* İnönü Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

almaya zorlamaktadır. Bu önlemler arasında üzerinde en çok durulan ve tartışılan konulardan biri, kuşkusuz yoksulluğa ilişkin devletin nasıl örgütleneceği sorunudur. Dünyanın neresinde olursa olsun devletler, ya "merkezden yönetim" ya da "yerinden yönetim" esasına dayanmaktadır. Ancak bunun bileşimi farklı olabilir. Yani, bir ülke esas olarak merkezden yönetime ağırlık verirken; bir diğer ülke, yerinden yönetim anlayışının kendisine daha uygun olacağını düşünüp, yoksulluk politikalarını buna göre biçimlendirebilir. Hatta ülkeler, kendilerine özgü içinde bulundukları siyasal, yönetsel, toplumsal, ekonomik ve coğrafik koşullar ile tarihi, kültürel değer ve normlara göre yoksullukla mücadele yol ve yöntemlerini belirlemektedirler.

Bu çalışmanın esas amacı, yoksulluğun yerinden yönetim anlayışına dayalı çözümünün doğurabileceği etkileri ulusal ve uluslararası ölçekte incelemek ve tartışmak; Türkiye için nasıl bir yönetişim modeli oluşturulabileceğine ilişkin öneriler geliştirmektir. Bu bağlamda, çalışmada önce yoksulluk, yerinden yönetim ve yönetişim kavramları açıklandıktan sonra, yerinden yönetimin yoksulluk üzerindeki etkileri ile yönetişimin yoksulluğu azaltıp azaltamayacağı irdelenmiştir. Ayrıca çalışmayla, uluslararası sermaye kuruluşlarının yönetişim yoluyla yoksulluğu azaltma çabaları da kısmen tartışmaya açılmış ve sorgulanmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise, yoksulluğun çözümüne ilişkin nasıl bir yönetişim modeli kurulabileceği üzerinde durulmuştur.

1. YOKSULLUK KAVRAMI ÜZERİNE

Ülkeden ülkeye ve farklı zaman dilimlerine göre değişebilen yoksulluk, günümüzde içinden çıkılması çok zor sorunlar haline dönüşmüştür. Bu sorunlara bağlı olarak, yoksulluğun tek bir tanımı, nedeni ve ölçümünün bulunmaması, yoksulluğun kavranmasını giderek güçleştirmektedir. Yoksulluğa ilişkin görüş ve düşünceler ise, sürekli değişebilmektedir. Yoksulluk, yüzyıllardan beri halk arasında çeşitli spekülasyon ve dini yorumlara konu olmuşsa da 19. yüzyılda onu tanımlayacak, ölçecek ve anlaşılmasını kolaylaştıracak ilk sistematik araştırmalar, Londra'da Charles Booth tarafından gerçekleştirilmiştir (Hall, 2004: 46). Ancak bu araştırmalar da zamanla tartışılmış ve niteliği değişmişse de; yoksulluk sorunu, bütün toplumlar için sürekli ve kalıcı bir karakter olarak varlığını sürdürmüştür.

Bütün zamanlar, kültür ve toplum biçimleri için geçerli bir sorun olarak tanımlanan yoksulluğu; insanlığın geçirdiği tüm evreler, üretim ve zihniyet yapılarındaki değişimler bir kenara konularak içeriği hep aynı, değişmeyen bir fenomen biçiminde anlamak ve algılamak da son derece yanıltıcı olabilir. Hatta, yoksulluk durumuyla iç içe geçmiş zaman dilimi, ekonomik gösterge ve ölçütleriyle "eklemlenen" toplumsal, ideolojik, moral yüklemler, algı ve duygu biçimleri de her seferinde bu durumun tekrarlıyormuş gibi görünmesi bile, bu yanılgıyı

daha da kolaylaştırabilir (Laçiner, 2007: 313). İşte bu yüzden yoksulluğa ilişkin tanımlar, yoksullara bakış açılarına göre değişik değer sistemlerine sahip bir toplumsal yapıdan diğerine göre farklılaşıp zaman içinde değişkenlik gösterse de üzerinde asıl durulması gereken nokta, yoksulluğun ölçümünde salt ekonomik kıstasların mı yoksa bunların ötesinde toplumsal ve siyasal kıstasların mı dikkate alınacağı sorusudur (Şenses, 2006: 62). Ancak, yoksulluğun ölçümünde genellikle ekonomik kıstaslar ele alınmaktadır.

Yoksulluğun ülkeden ülkeye hatta, ülkenin belli yerleri ya da bölgeleri arasında bile gelişmişlik farklılıklarına dayanması bile onun tanımlanmasını ve ölçülmesini güçleştirmektedir. "Yoksulluk", genel anlamda toplumdaki bireylerin temel gereksinimlerini karşılayacak yeterli ve düzenli gelire sahip olmaması (Altan, 2004: 145) biçiminde tanımlansa da; temel gereksinmelerle insanların yalnızca gıda gereksinmelerinin karşılanması değil; sağlık, barınma, eğitim, giyim ve diğer sosyo-kültürel hizmetlerden de ne ölçüde yararlanıldığının ortaya konulması da önemli olmaktadır. "Yoksul kimdir?" sorusuna bir yanıt aranacak olursa; yoksul, " sahip olamadıklarıyla ya da sahip olduklarından etkin biçimde yarar görememeleriyle patolojik bir tüketici olarak" (Özuğurlu, 2006: 53) sayılmaktadır. Yoksulun kim olduğunun belirlenmesi, asgari bir yoksulluk sınırının çizilmesinden geçmekte ve bu sınır, bir toplumda yoksul olanlarla olmayanları birbirinden ayırmakta kullanılan göreceli bir hattır. Yoksulluğun ölçülmesinde her ülkenin bu yoksulluk sınırı çerçevesinde, kimileri yoksulluğu tüketim düzeyine bağlı gıda harcamalarına göre hesaplamakta; kimileri ise, buna ek olarak toplumsal yaşantının bir maliyeti ve toplumdaki gelişmişlik düzeyinin bir zorunluluğu sayılan öğelerin de (zorunlu eğitim v.b gibi) dahil edilmesi biçiminde değerlendirmektedir (Dumanlı, 1995: 214).

Yoksulluk için ortaya konan tanımların insan gereksinmelerinin toplumlar içinde ve arasındaki farklılıkları dikkate almakta yetersiz kalması, yoksulluk için tek bir ölçütün kullanılmasını güçleştirmektedir (Giddens, 2005: 309). Bireyler, yaşamlarını sürdürebilecek yeterli bir gelire sahip olamazlarken; yoksulluk, genellikle yeterli ve dengeli beslenememe yanında; çoğu zaman gıda dışı temel toplumsal ihtiyaçların karşılanamaması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Yoksulluğun tek bir resmi tanımının olmaması, ülkelerin yoksulluğa ilişkin kendi ölçütlerini geliştirmesiyle sonuçlanmaktadır. Çok sayıda yoksulluk ölçüm yönteminin geliştirilmesi ve bunların zamanla eskilerin yerine ikame edilerek kullanılmaya başlanmasıyla, yoksul ve yoksulluk sınırı değişmektedir. Örneğin, Birleşik Krallık'ta resmi bir yoksulluk ölçümünün olmaması nedeniyle, sosyal güvenlik yardımları gibi başka istatistiksel göstergelere dayanılarak hükümetçe yapılan ek yardımların altında kalanlar, önceden "yoksul" olarak tanımlanırken;

son zamanlarda bu ölçümlerde ek yardımlar yerine ortalama gelir düzeyinin altında kalanlar da buna dahil edilmişlerdir (Giddens, 2005: 310).

Yoksulluğun tanımı ve ölçümü kadar yoksulluk kaynakları da çok çeşitlidir. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) ile Sabancı Üniversitesi'nin ortak düzenledikleri "Yerel Yönetişim ve Yoksulluğun Giderilmesi" toplantısında yoksulluğun kaynakları yedi çarpıcı başlık altında sıralanmıştır. Bunun nedenleri olarak şunlar kısaca öngörülmüştür (http://ipc.sabanciuniv.edu/tr, 2008): (1).Köyden kente göç ve istihdam eksikliği: Hızlı ve dengesiz bir göç maddi yetersizlikler yanında sağlık, eğitim gibi konularda toplumsal hizmetlere erişme güçlüğü çıkarmakta; bölgesel farklılıkların da göçü tetikleyen bir öğe olduğu anlaşılmaktadır. (2). Sosyal dışlanma: Cinsiyet, etnik köken ve engellilik gibi etmenler de yoksulluğu üreterek eşitsizliklere zemin hazırlamaktadır. (3). Merkezi yönetim-yerel yönetimler arasındaki uyumsuzluk: Her iki yönetim şekli arasındaki eşgüdümsüzlük özellikle merkezin almış olduğu kararları tek taraflı bağlayıcı uygulatması yoksulluğu azaltacağına artırmaktadır. (4). Ulusal yoksulluk stratejisinin bulunmaması: Ülke düzeyinde belirgin bir stratejinin olmaması, yoksullukla mücadelede kalıcı ve etkin çözümlerin üretimini engellemektedir. (5). Katılımcılık eksikliği: Yoksulların kendileriyle ilgili konularda karar süreçlerine katılmaması, yoksullukla mücadele programının başarısını olumsuz etkileyecektir. (6). Sürdürülebilirliğin algılanamaması: Yoksullara yapılan yardımların geçici değil kalıcı bir çözüme; hatta yoksulluğu bitirici tedbirlere; örneğin, işsizlikle doğrudan mücadeleye başvurulması olarak algılanması gerekmektedir. (7). Yoksulluk tanımlarının yeterince düzgün sınıflandırılamaması: Etkin bir strateji ve planlamanın yapılabilmesi için yoksulluğun sadece gelire göre değil, aynı zamanda toplumsal ya da insani boyutunun da göz ardı edilmemesi şarttır. Ayrıca, adaletsiz bir vergi sistemi, yüksek faiz ve rant ekonomisi, doğal afetler, çalışamayacak durumdaki çok sayıda özürlü, bireyler arasındaki yetenek farklılıkları, miras yoluyla elde edilen gelirler, piyasada tekelleşmenin olması, devlet teşvikleri, enflasyon, işsizlik vb. gibi faktörler de (Aktan, 2002) önemli yoksulluk kaynakları arasında sayılmaktadır.

2. YERİNDEN YÖNETİM, YÖNETİŞİM VE YOKSULLUK

Ülkede yoksulluk politikalarının merkezden yönetim kadar yerinden yönetime dayandırılması, yoksullara hizmetlerin daha etkin ve verimli sunulmasını kolaylaştırmaktadır. Yönetişimin yoksulluğa ilişkin boyutu, yerinden yönetimi tamamlayarak yoksullukla mücadeledeki politikaları daha aktif ve anlamlı kılabilmektedir. Yoksulluk yönetiminin başarısı, öncelikle yerinden yönetimin nasıl ve ne düzeyde uygulanmasına bağlıdır.

2.1. Yerinden Yönetim Nedir?

Yerinden yönetim sözlük anlamıyla, "yetki ve sorumluluğunun, ya coğrafi ya da işlevsel ölçütlere bağlı olarak merkezi hükümet örgütü dışında, hizmet yerinde bulunan organlarca üstlenilmesi durumu" (Kamu Yönetimi Sözlüğü, 1998: 260); ile "...hiçbir duraksamaya yer vermeyecek biçimde bir hizmetin yürütüldüğü ya da işin yapıldığı yerde yönetilmesi" (Yalçındağ, 1995: 10) olarak tanımlanmaktadır. Bir başka anlamda, kamu hizmetlerinin merkezi yönetimden ayrı özerk kamu tüzel kişilerine bırakılması (Tortop, 1986: 10) ve bunun için kamu güçlerinin daha az yetkili bir otoriteye verilmek üzere merkezi otoriteden çekilmesi durumudur (Nadaroğlu, 1989: 26).

Yerinden yönetimin tanımında olduğu gibi, bu kavramın sınıflandırılması konusunda da tam bir görüş birliği yoktur. Adem-i merkeziyet olarak da bilinen bu kavram, bir kaynakta (Keleş ve Yavuz, 1989:17-19) "yetki genişliği" (deconcentration) ve "yerinden yönetim" (devolution) olarak ayrılırken; yönetim bilimi yazını açısından ise, "siyasal" ve "yönetsel" yerinden yönetimler olarak iki kısımda açıklanmıştır. Oysa, çoğu kaynakta (Tortop, 1986: 11, Nadaroğlu, 1989: 29-33, Eryılmaz, 2008: 77-82) yerinden yönetim, "siyasal" (siyasi adem-i merkeziyet) ve "yönetsel" (idari adem-i merkeziyet) açılardan sınıflandırılırken, kimi kaynakta (Kamu Yönetimi Sözlüğü, 1998: 260), idari adem-i merkeziyet kapsamında "hizmet" ve "coğrafya" yönünden olmak üzere iki öbekte toplanmış; kimi kaynakta (Duran, 1982: 52) ise bu kavram, yerel yönetimler karşılığı dışında kullanılmaması önerilmiştir.

Yerinden yönetim, en genel anlamda güç, işlev ve kaynakların merkezi yönetimden ulus altı kuruluşlara geçirilmesi olarak tanımlanırken bu da başlıca üç biçimde gerçekleştirilmektedir (Katsiaouni, 2003: 8,9): Yerinden yönetim "devolution" anlamında, en güçlü biçimi olarak güç, kaynak ve sorumlulukların merkezi yönetimden bölge ve yerel yönetimlere geçmesini; "deconcentration" anlamında görevliler dahil işlev ve kaynakların merkezi yönetim tarafından taşra kuruluşlarına ve diğer yerleşim yerlerine aktarılmasını açıklamaktadır. Bu anlamda kararlar yerellik ilkesi altında merkezin onayı olmaksızın yerinden uygulanırken; yetkiler zaman zaman merkez tarafından alıkonulabilmektedir. Üçüncü ve son anlamda "delegation" ise, yetki ve görevlerin yarı özerk kuruluşlara ya da kamu kuruluşlarına belli süreliğine ve amaca bağlı kalmaksızın geçirilmesini ve yönetimin artan denetiminden kaçırılması durumudur.

Yerinden yönetimin esas olarak iki uygulama biçimi söz konusudur: Biri "siyasi yerinden yönetim", diğeri "yönetsel yerinden yönetim"dir. "Siyasi yerinden yönetim" türünde, yerinden yönetim kuruluşlarının yasama ve yargı

alanında önemli yetkileri bulunurken; bunu dünyada genellikle farklı yönetim biçimleri altında örgütlenerek gerçekleştirdikleri görülür. Bu, federal yapılı devletlerde (ABD, Federal Almanya, İsviçre gibi) federe devletler ABD'de State'lar, Federal Almanya'da Land'lar, İsviçre'de kantonlar biçiminde karşımıza çıkar (Tortop, 1986: 11). Türkiye'de ise, "siyasi yerinden yönetim" değil, "yönetsel yerinden yönetim" biçimi uygulanmaktadır. Buna göre "yönetsel yerinden yönetim", "hizmet yönünden yerinden yönetim" (TRT, Üniversiteler, KİT'ler, Kamu Meslek Kuruluşları v.b) ve "coğrafya ya da yer yönünden yerinden yönetim" (il özel idareleri, belediyeler ve köyler) olmak üzere ikiye ayrılır. Yerinden yönetim olarak da bilinen yerel yönetimler ("coğrafya yönünden yerinden yönetim"), yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen bir dizgenin adı olup, merkezi yönetimin öngördüğü koşullar altında kurallar koymağa, mali yükümlülükler getirmeğe yetkili bir yerel meclisin denetimi altındaki bir yönetim birimidir (Keleş, 1994: 16, Keleş ve Yavuz, 1989: 17). Bu yönetim biçimiyle, merkezi yönetimin neden olduğu hantal, gereksiz ve uzun zaman alıcı işler daha hızlı ve etkili biçimde giderilmek istenir.

2.2. Yerinden Yönetimin Yönetişim Yoluyla Yoksulluk Üzerindeki Etkisi

Yönetişim, sözlük anlamıyla "yönetim" ile eş anlamlı gibi kullanılsa da, yönetimden farklı olarak merkezi yönetimin diğer aktörlerle eşit olması durumunu açıklamaktadır. Bu kavram, merkezi yönetimin yukarıdan aşağıya doğru hakimiyetini esas alan klasik yönetim anlayışı yerine, tüm toplumsal aktörlerin karşılıklı işbirliği ve uzmanlaşması temeline dayanan katılımcılık, saydamlık ve açıklık ile hesap verme sorumluluğu, yetki devri ve yerindeliği benimseyen bir yaklaşımdır (DPT, 2007: 4). Bir başka anlamda yönetişim, kamu işlevlerinin bir transferi olarak yönetsel anlamda kamu çalışanları ve kamu işlevlerinin yerel düzeye kaydırılmasını; mali anlamda mali kaynak ve gelirlerin merkezi otorite dışına aktarılmasını, siyasal anlamda ise karar verici güçlerin yetkilerinin kısıtlanmasını ya da bütün bunların bir karışımı (Jütting v.d, 2005: 1) olarak düşünülmektedir.

Yönetişimle, bir yandan toplumu yönlendirmede sorumluluk dengesinin devletten topluma aktarılması açıklanırken; diğer yandan STK'ları da içine alan demokratiklik, açıklık, hesap verebilirlik, çoğulculuk ve kararların hizmete en yakın yerlerde alınmasına işaret edilmektedir (Tekeli, 1999: 235).

Bu da dışarıdan bir baskının olmadığı ve birbirlerini etkileyen aktörlerin bulunduğu bir yapı ya da düzeni açıklamakta, toplumsal-politik eylem için hem kısıtlayıcı hem de yetenek kazandıran ve güçlendiren bir koşul (Kamu Yönetimi Sözlüğü, 1998: 274) olarak sayılmaktadır. Aslında yönetişimle, devlet kuru-

luşları kadar toplumun değişik katmanlarının da yönetimde söz sahibi olması hedeflenmektedir.

Kamu reformları, özellikle yoksulluğun giderilmesi politikalarının yerine getirilmesinde ve kaynakların hareketliliğinde özel bir öneme sahiptir. Bu tür reformlar etkililik, şeffaflık, sorumluluk ve süreklilik koşulları altında daha iyi yönetişime (good governance) zemin hazırlayarak yoksullukla mücadele etmektedir (Pernia, 2001: 3). Yönetişim kavramıyla devletin işlevleri genellikle düzenleyicilik ve iletişim alanıyla sınırlı kalırken; yerel yönetimler ve birçok aktörün yönetimde söz sahibi olduğu katılımcı bir süreç kastedilmektedir (Şengül, 1999: 12). Bu kavramla yalnız devlet değil, aynı zamanda özel sektör ve STK'ları da içine alan diğer sosyal kurumlar (Cheema ve Rondinelli, 2007: 1) açıklanmaktadır.

Çizim-1. Yerinden Yönetimin Yoksulluk Üzerindeki Olası Etkisi

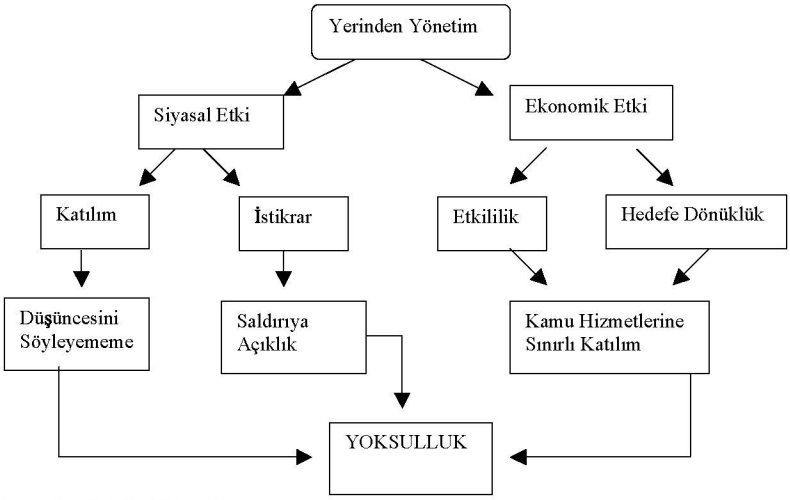

Kaynak : OECD, 2004: 10

Yerinden yönetimin "siyasal" ve "ekonomik" yönden yoksulluk üzerinde başlıca iki etkisi bulunmaktadır. Yönetişim yoluyla "siyasal" açıdan katılım ve istikrarı; "ekonomik" açıdan ise, etkililik ve hedefe dönüklülük olarak olumlu bir etkisi bulunurken, çeşitli aksaklık ve eksikliklerle bu etkilerin giderilerek yoksulların düşüncelerini söyleyememeleri, saldırıya açık hale gelmeleri ve kamu hizmetlerine sınırlı düzeyde katılmaları yönünde sonuçlanabilmektedir. Diğer bir deyişle, yoksulların yerinden yönetimle "siyasal" açıdan katılımı ve istikrarı; "ekonomik" açıdan hizmetlerde etkinlik ve hedefe dönüklük sağlanırken; bunun olumsuz sonuçlanmasıyla, yoksulların "siyasal" açıdan düşüncelerini söy-

leyememeleri ve saldırıya açık hale gelmeleri ile "ekonomik" açıdan ise, kamu hizmetlerine sınırlı düzeyde katılmaları biçiminde oluşmaktadır (Çizim-1).

Yönetişimin yoksulluğu giderici etkisi, merkezi yönetimin görev ve sorumlulukları kapsamında başta yerel yönetimler, STK'lar ve yoksullarla yapacağı işbirliği ve uyum içinde değerlendirilebilir. Bu ilk aşamada, doğrudan yetki devri biçiminde gerçekleştirilmekten çok, merkezi yönetimin çoğunlukla yoksulluğa dönük karar ve uygulamalarıyla ilgili tüm kişi ve kuruluşları doğrudan karar alma süreçlerine katarak onları soyutlamaması ve onlarla her tür bilgi alışverişine girilmesi biçiminde düşünülebilir. İyi yönetişim ve etkin bir kamu yönetimi, sosyal değişimin ve başarılı bir ekonominin ön koşulu sayılırken; özel sektör ve STK'lar yönetişimin önemli bir yönünü oluştursalar da asıl bu kavram, devlet kurumlarıyla daha çok ilişkilendirilmektedir (Öztürk, 2002: 27). Hatta devlet, yönetişim sayesinde doğrudan denetim kapasitesini yitirmiş gözükse de; iktidarsız olamayacağından, bu özelliğini kendi nüfuzunu kullanarak doldurmakta ve yönetim örgütleri de hükümete bağlı varlığını sürdürmektedir (Peters ve Pierre, 2006: 95). İyi yönetişimle, zaman zaman siyasal örgütlenmedeki değişiklikler, çıkarların temsili, kamu tartışmalarıyla siyasi karar verme süreçleri de açıklanmaktadır. Bunun gündemi, aynı zamanda çeşitli araştırma ve deneyimler kapsamında uluslararası mali kuruluşların taraftarlığında çok taraflı ve iki taraflı bağışlar ile uluslararası STK'ların öncülüğünde etkinlik kazanabilmektedir (Grindle, 2004: 527).

Yerinden yönetimin yoksulluğun azaltılmasıyla ilişkilendirilmesi ise, göreli olarak yenidir. Yerinden yönetimin yoksullukla arasında daha çok iyi yönetişim çerçevesinde dört açıdan bağ kurulabilir (Katsiaouni, 2005: 12-14): Birinci bağ, yönetişimin ekonomik politikaların ayırt edilmez bir parça olarak kabul edilmesi yanında, toplum refahı ve özel olarak yoksulluğun azaltılmasına dönük yerinden yönetimin katılımcılık, yetkilendirme, şeffaflık ve sorumlulukla bir anılsa da onun hizmet dağılımı ve maliyetini düşürdüğü konusunda olumlu bir etkiye sahip olması biçiminde değerlendirilmektedir.

Etkili yerinden yönetim için ikinci bağ, ihtiyaçların doğası ya da önceliklerle ilgilidir. Her ne kadar iyi yönetişim için öncelikler toplumsal ve ekonomik haklar, serbest ve adil seçimler, hukukun üstünlüğü, yargı ve basın özgürlüğü vb. haklar ve bu hakların çeşidinin giderek artmasına bağlansa da; toplumdaki öncelikler, yoksul ve muhtaç konumdakilere bakmaya ve destek olmaya yönelebilmektedir. Her şeyden önce ekonomik büyüme ve refah düzeyinin düşük kalması (sağlık, su, beslenme ve eğitim vb.) yerinden yönetimin yoksulluk üzerindeki bu katılımını ve yetkilendirmesini boşa çıkarabilmektedir.

Üçüncü bağ, yoksulluğun azaltılmasını içeren yerinden yönetimin desteklenmesindeki araçlarla ilgilidir. Bunlar yoksul vatandaşa hizmet ve bunun

tatmini gibi iç araçlar biçiminde örgütleneceği gibi, yoksulluk lehindeki bütçeler ve diğer girişimler biçiminde dış araçlar olarak da karşımıza çıkabilir.

Dördüncü ve son bağ ise, yoksulluğun etkisini gözlemleme ve değerlendirmeyi içermektedir. Bu gözlemleme ve değerlendirme tam olarak gerçekleşemeyeceği için yoksul vatandaşların tatmin düzeyini ölçmek ve belirlemek mümkün olmayabilir. Ancak yerinden yönetim uygulaması, hızlı biçimde hizmetin sağlanması ve maliyetin düşürülmesi olarak gerçekleşmesi durumunda, yerinden yönetimin yoksulluğu azaltmadaki etkisini gözlemlemek ve değerlendirmek daha somut gerçekleşebilecektir.

Yönetişimin yoksulluğu azaltmak için gerekli bir bileşen olarak kabul edilmesiyle, özellikle yoksul ülkeler için bu kavram, borcu hafifletme aracı olarak da düşünülebilmektedir. İyi yönetişimin gündemi demokratik yönetim, evrensel insan hakları, sürdürülebilir kalkınma, yoksulların yetkilendirilmesi, serbest ticaret, katılımcı kalkınma ve diğer koşulları savunanlar tarafından daha da genişletilmiş; uluslararası finansal kuruluşlar, çok taraflı ve iki taraflı bağış yapanlar, uluslararası STK' lar da yönetişimin gündemini sürekli değiştirebilmektedir (Grindle, 2004: 527).

Kuramsal açıdan yerinden yönetimin, yoksulların seslerinin daha iyi duyurulması, kamu hizmetlerinin daha kaliteli ve daha iyi sunumunun sağlanması ve onlara karşı saldırıların azaltılması yönleriyle yoksulluk üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu düşünülürken; kimi araştırmalarda ise, bunun tam tersi yönde görüşler ileri sürülmüştür (Jütting v.d, 2005: 2). Örneğin, OECD Kalkınma Merkezi'nin 19 ülkede yaptığı araştırmaların sonucuna göre (OECD, 2004: 22), incelenen ülkelerin yalnızca üçte birinde yerinden yönetimin gerçekte yoksulluğu azaltmada olumlu gelişmelere yol açtığı; buna karşılık, çoğu ülkede yerinden yönetimin hiçbir etkisinin olmadığı ortaya konulmuştur. Yine aynı araştırmayla, yerinden yönetim ile yoksulluğun azaltılması konusunda doğrudan bir ilişkiye rastlanılmamış; sonuçların daha ziyade her ülkede planlanan süreçler ile ülke koşullarına büyük ölçüde bağlı olduğu ispatlanmıştır.

2.3. Uluslararası Sermaye Kuruluşlarının Yoksulluğu Azaltma Girişimleri ve Yönetişim

Dünya Bankası, IMF ve Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası sermaye kuruluşları, özellikle 1990'lı yıllarla beraber önerdikleri yapısal uyum programları ve yoksulluğu önleme stratejileriyle yoksulluk yönetiminde merkeziyetçi yaklaşımların ve devlet bürokrasisinin rolünü azaltarak yönetişimi ön plana çıkarmışlardır. Bununla yoksullukla mücadelede toplumların kendi aralarındaki

yardım ve dayanışma esaslı sivil toplumun geliştirilmesi, toplumsal sermaye çerçevesinde sosyal güvenlik ağlarının kurulması, mikro girişimcilik programlarıyla işsizliğin önlenmesi ve ucuz işgücünün oluşturulmasına dönük politikalara ağırlık verilmiştir (Gül ve Gül, 2004: 209). Bu kuruluşlar içinde özellikle Dünya Bankası'nın yoksulluk sorununa kendisini adadığı, 1980'den başlayarak onar yıllık sürelerle yoksullukla ilgili raporlar yayınladığı ve bu yayınlanan her bir raporun zamanla yoksulluğa ilişkin yaklaşımını geliştirdiği iddia edilmiştir (Zabcı, 2003: 218-222). Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası sermaye çevreleri, özellikle bu yıllardan sonra gelişmekte olan ülkelere kamu reformlarını sağlamak ve yoksullukla mücadelede başarılı olmaları için kredi vermelerini adeta yönetişimi gerçekleştirme koşuluna bağlamışlardır.

Bu amaçla "Yoksulluğu Azaltma Stratejisi Raporları", 1999 yılında Dünya Bankası ve IMF tarafından tanıtılarak hükümetler ve kalkınma ortakları arasındaki uyumu sağlamak, büyümeyi geliştirmek ve yoksulluğu azaltmak amacıyla ülkenin makro ekonomik, yapısal ve sosyal politika programlarına dahil edilmiştir. Raporlarda yer alması umulan temel ilkeler; "katılımcı bir sürecin tanımlanması", "kapsayıcı yoksulluğun teşhisi", "makro ekonomik, yapısal ve sosyal politikalar için açıkça belirlenme ve önceliklerin çıkarılması", "gözleme ve değerlendirmenin geliştirilmesi için uygun hedef, gösterge ve sistemler"in kurulması yönünde olmuştur (World Bank, 2010). Dünya Bankası ve IMF'nin yoksulluğu azaltmaya dönük bu raporları, "iyi yönetişim" ve insan sermayesi yatırımları yoluyla yoksulluğu azaltma çabaları, uluslararası finans ve yatırımlar için ideal şartlar sağlamak için ekonomilerin düzeltilmesine ve yönetişime imkan tanımaktaysa (Aldemir ve Özpınar, 2004: 9) da bu politikaların etkileri ve sonuçları, yeterince değerlendirilememiştir.

1980'lerde Dünya Bankası ve IMF, gelişmekte olan ülkelere karşı özellikle yapısal uyum programları çerçevesinde "Washington Anlaşması" ilkelerine göre, benzer yönde hareket ederek şartlı ekonomik performansın iyileştirilmesinin en etkili yol olduğunu savunmuşlar; ancak, bu programların yoksulluk ya da çevreyle yakından etkisinin olabileceği fazlaca dikkate alınamamıştır. Ancak, bu kuruluşlar içinde Dünya Bankası, alternatif görüşlerin hatta belirli katı "Ortodoks Politikalar"ın bile daha çok kabul edilmesinde IMF'den her zaman daha az hiyerarşik bir yapıya sahip olduğu ileri sürülmüştür (Stiglitz, 2003: 122). 1990 yılında küresel ölçekte yoksulluğu azaltılmasına da vurgu yapan Dünya Bankası, hazırladığı "Dünya Kalkınma Raporu"nda yoksullukla ilgili olarak sürdürülebilir ilerlemenin kat edilebilmesi için daha geniş büyümeyi esas alan bir strateji ile sosyal hizmetlerin daha dengeli sunumunun sağlanmasının en iyi rota olduğunu kabul etmiştir (Evans, 2000: ix). Ancak bunun aksi yönde düşünen araştırmacılar da olmuştur.

Kimisine göre yerinden yönetim, demokrasinin geliştirilmesi ve iyi yönetişim, her zaman için her derde deva bir ilaç gibi görünmemelidir (Cheema, 2005: 121). Yerinden yönetimin yoksulluğun azaltılmasına ilişkin liberal demokrasinin söylem ve uygulamaları, bazen gelişmekte olan ülkeler için her zaman doğru ve uygun düşmeyebilir. IMF ve Dünya Bankasının gelişmekte olan ülkelere yoksulluğun azaltılmasına ilişkin yönetişim çağrısında bulunmasıyla ilgili söylemlerine bakıldığında ise, bu kuruluşların sorunun üstesinden gelecek makul ve uygulanabilir bir donanıma sahip olmadıkları anlaşılmaktadır (Woods, 2008: 2,3).

Yine Woods'a göre, bunun iki nedeni bulunmaktadır: Birincisi, bu kuruluşlar kendi yönetişimlerini küreselleştirememekte ve adeta görünüşte küresel kuruluşlar kalmaktadırlar. Her biri kendi örgütünün çıkarlarına bağlı olarak sanayileşmiş ülkelerin küçük direktörleri tarafından yönetilmekte ve ümitsizce reform çağrısında bulunmaktadırlar. Aynı zamanda bu kuruluşlar, ekonomik krizi çözecek bir yönetişim yapısına da sahip değillerdir. Bu kuruluşların çağrıda bulunduğu yönetişim reformu, şayet ekonomik krizi çözmede yeterli olsaydı; zaten, önerdikleri küresel işbirliğinin de anlamlı olacağını belirtmiştir. İkinci ciddi sorun, bu kuruluşların işbirliğinden ziyade müdahale alışkanlığına sahip olmaları yönüyle ilgilidir. Bu kuruluşlar, 10 yıllık süreden bu yana gelişmekte olan ülkelere değişimde bulunma çağrısı yapmayı adeta kendilerine alışkanlık haline getirmişlerdir. Ancak bunu yaparlarken daha çok ABD ya da G-7 ülkelerinin ekonomik çıkar ve değerlerini esas alarak öneriler sunmayı kendilerine görev saymışlardır.

IMF ve Dünya Bankası'nın gelişmekte olan ülkelere önerdikleri bu türden tavsiye program ve yaklaşımları, yoksulluk sorununu azaltma ya da gidermeye yönelik olmaktan çok, adeta "yoksulluğu yönetme" hedefine kilitlenmiştir (Güler, 2004: 39). Aksi takdirde, yoksul kesimlere daha iyi bir kamu hizmeti sunmak adına, yoksulluğun azaltılması politikalarının yönetişim yoluyla küresel sermayeye bağlanması, her zaman ülkedeki yoksulluk sorununu çözmeye dönük uygulamalarla doğrudan örtüşmeyebilir. Hatta, küresel sermayenin küresel öneri ve yaklaşımları, bazen ülke gerçeklerine ters düşerek, kamu yönetimi reformlarının sağlıklı gelişme sürecini olumsuz yönde etkileyebilir (Önen, 2007: 1007). Bu yüzden yoksullukla mücadele politikalarının küresel düzeyden çok, ulusal ve yerel düzeyde planlanıp uygulanmasının hizmetin etkinliği ve verimliliği açısından daha uygun olabileceği öncelikle dikkate alınması gerekmektedir.

3. YOKSULLUĞUN ÇÖZÜMÜ İÇİN NASIL BİR YERİNDEN "YÖNETİŞİM"?

Yerinden yönetim kavramı, yönetişim düşüncesinin evrimleşmesinin peşi sıra, çeyrek yüzyıldan fazla bir sürede anlamında hızlı değişiklikler görülmüştür. 1980'li yıllara kadar artan uluslararası ticaret ve yatırım, ulusal sınırları aşarak büyüyen ekonomik, sosyal ve siyasal etkileşim, hızla ortaya çıkan teknolojik yenilikler, iletişim ve ulaşım maliyetlerinin düşmesi, bilgi ve danışmanın dünya ölçeğinde yaygınlaşmasına yardım etmesi, yönetişim kavramını ve devlete biçilmiş uygun rolleri (işlevleri) değiştirmiştir (Cheema ve Rondinelli, 2007: 1). Gelecekte demokrasinin en önemli sorunu; hukuk devleti ve demokrasinin önündeki büyük tehditler, az da olsa kalan diktatörlükler değil; büyük ihtimaldir ki yoksulluk, işsizlik, marjinalleşme, gelir dağılımındaki aşırı dengesizlik ve bütün bunların demokratik kuralların işleyişine yönelik engellemeler oluşturacaktır (Kızılcık, 2003: 190).

Yoksulluğun demokrasiye yönelik tehdidi, her ülkenin devletleri tarafından uygulanacak ciddi tedbirlerle önlenebilir. Bu politikalardan birisi de, yerinden yönetim ve dolayısıyla yönetişim anlayışına ülkede yeterince önem verilmesinden geçmektedir. Merkezi yönetim, yerinden yönetimin amacına uygun mali ve beşeri kapasiteye sahip ilgili aktörleri elinde bulundurur, karar alma sürecine katılır, yerel düzeyde yolsuzluk ve bozulmaları denetleyecek kontrol ve dengeler kurur ve iç ve dış politikaları yerinden yönetim politikasıyla yeterince uyumlu hale getirirse, yerinden yönetim sürecinin yoksulluk üzerinde pozitif bir etkiye dönüşmesi olasıdır (OECD, 2004: 22). Aksi takdirde, yoksul kesimlere daha iyi kamu hizmeti sunmak adına, kamu yönetiminin özel kesim ve uluslararası sermaye kuruluşları karşısında yönetişim yoluyla pasif ve etkisiz bir konumda bırakılması, ülkede yoksulluğu azaltmaya dönük girişim ve çabaları sonuçsuz bırakabilecektir.

Yönetişimin yoksulluğu azaltma girişimleri merkez–yerel ilişkileri açısından incelendiğinde, bu ilişkilerin, yalnız merkeze bağlı kuruluşlarla yerel otoriteler arasındaki ilişkilere göre değil; aynı zamanda ulusal düzeyde yerel yönetişim kadar hem merkez hem de yerel düzeyde STK'ları da içine alan karşılıklı bir etkileşime dayanması gerekmektedir. Merkez–yerel ilişkileri, merkezin yerel özerkliğe yavaş yavaş müdahale etmesine ilişkin basit bir hikayeden daha fazlasını açıklamakta ve bu ilişki, refah devletinin yönetim ve denetimine dönük değişebilen yaklaşımların biçimlendirilmesi olarak anlaşılmaktadır (Laffin, 2009: 24). Bu bağlamda merkez, yerel yönetimler ile STK'lardan yoksulluğun çözümünde yararlanırken; yerel yönetimlerin STK'larla özellikle derneklerle bir araya gelmesi, yasal zorunluluğun tamamlanması ya da belde halkının istek-

lerinin yalnızca dikkate alınması ve ilgili eleştirilerin göz önüne alınmasından çok; bu ilişki, yoksulların belirlenmesi, izlenmesi ve sorunlarının giderilmesi konusundaki karşılıklı bilgi alışverişi, ortak strateji ve ilgili tedbirlere başvurma yönünde kurulabilir.

Yerel yönetişim süreçleri, aynı zamanda merkezi ve yerel yönetim sistemleri arasındaki karşılıklı bağın güçlendirilmesi üzerine yoğunlaşırken; bu bağ, ekonomik büyüme, zenginliğin oluşturulması, eşitlik ve şeffaflığın artırılması için özel sektör kadar yerel yönetimler ile sivil toplum arasındaki katılıma da dayanmaktadır (http://www.google.com.tr/search?sourceid , 2002: 2). Yerel yönetimlerin bu ilişki içindeki konumunun, sivil toplum ile devlet ayrımında bir köprü rolü oynadığı söylenebilir (Bulut, 2003: 218). Hatta, bu süreç içinde yerel yönetimler, STK'lar arasındaki bağın kurulmasına da yardımcı olabilir. Ülkede "yardımlaşma ve dayanışma" altında kurulan özellikle yoksulluğun çözümüne daha çok dernek ölçeğinde ve daha çok sınırlı üye sayısıyla katkıda bulunmaya çalışan toplulukların başta yasal, mali ve yönetsel açıdan olmak üzere birçok yönden karşılaştıkları sıkıntı ve sorunların, öncelikle yerel yönetimler tarafından giderilerek yoksul halkla uyumlaştırılmasının ve iletişimine işlerlik kazandırılmasının önü açılabilmelidir.

Yoksullukla mücadelede, yoksulların yetkilendirilmesi ve sorumluluklarının artırılması, yoksullara ilişkin olarak başlıca, adaletin ve hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi, yoksulların ucuz kredi ve teşviklerle mülkiyet sahibi olmasının sağlanması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, emeklerinin etkili biçimde tanınması ve temel haklarının korunması yanında; barınma, beslenme, elektrik, su ve sağlıklı ortamda yaşama ve buna dayalı hizmetlerin en iyi biçimde sunulması biçimindeki tedbirler (Singh, 2009: 880-883), yoksulların yönetime katılım düzeylerinin artırılmasını kolaylaştırabilecektir. Ayrıca yerinden yönetimle, yoksul grupların ve bireylerin birçok düzeyde kendi aralarında örgütlenmelerine ve kendilerini ilgilendiren konularda karar almalarına fırsat tanınırken; demokratik değer ve yeteneklerin geliştirilmesine de yardımcı olunmaktadır. Kararların yerinden alınması, yoksulluğu azaltmak için farklı görüşlerin uyumlaştırılmasına ve kamu kaynaklarının verimli kullanılmasına imkan tanıdığı gibi; ayrıca, hizmetlerin dağılımında yerel yönetimlerin finansal ve yönetsel kapasitesinde de eşitliği sağlamaktadır (Cheema, 2005: 120-121).

Yoksulluk olgusu, yalnızca merkezi yönetime ait olması gereken bir görev ve yetki kapsamında değil, yoksulluk sorunuyla doğrudan karşı karşıya bulunan başta yerel yönetimler ile yoksul halkla etkileşim halinde olan ve onların sorunlarıyla doğrudan ilgilenen "Sivil Toplum Kuruluş (STK)"larının hatta özel

kesim ve vatandaşların da bir arada bulunduğu "Yoksulluk Yönetişimi" süreci adını verebileceğimiz çok boyutlu bir etkileşim ağı ve süreci altında çözülmesi mümkündür. Bu türden bir yönetişim ağının kuşkusuz, en önemli üç belirleyici tarafından söz edilebilir. Bunlardan birincisi, dünyada yoksulluk politikaları ve stratejilerine ilişkin önemli kararlar alıp, ülkelere yoksulluğun azaltılması konusunda çeşitli söylem ve önerilerde bulunan; çeşitli faaliyetlerle bu alana katkıda bulunmaya çalışan BM, Dünya Bankası, IMF gibi küresel düzeydeki kuruluşlardır. İkincisi, her ülkenin yoksullukla mücadelede ulusal düzeyde örgütlenmiş kamu ve özel tüm kuruluşları; üçüncüsü ise, yine bu konuda yerel düzeyde bazı karar alma yetkisine sahip ve bunu belli ölçüde uygulayabilen tüm kamu ve özel kuruluşlarıdır. Kısaca, bir ülkede yoksulluk yöneti(şi)minin "küresel", "ulusal" ve "yerel" düzeyde olmak üzere üç temel sacayağından (ya da belirleyicisinden) söz edilebilir (Çizim-2).

Çizim- 2. Yoksulluk Politikası Süreci

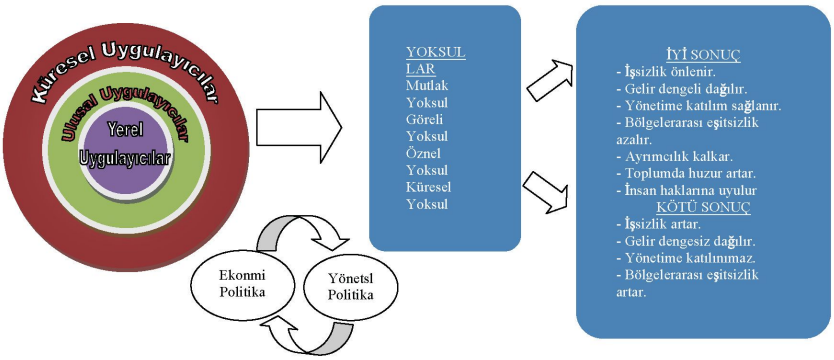

Kaynak: Önen, 2008: 464

SONUÇ

Yoksulluk, bireylerin gelirlerindeki azalışın ötesinde oldukça karmaşık ve çözümünün hiç de kolay olmadığı bir sorun alanıdır. Yoksulluğun tek çözümünün bulunmaması, her coğrafya ve zamana göre çok değişken olmasına dayandırılabilir. Hatta yoksulluk, bedenin belli bir organ ya da dokusunun kanserli hücrelere dönüşmesi gibidir. Nasıl ki kanserli hücre, sağlıklı vücudun çalışmasını engelleyip organların iflasına yol açıyorsa; yoksulluk ise, toplumun patlamaya hazır kanserli bir dokusu gibidir. Bu durum, devlete ve hukuk düzenine karşı ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Bir insanlık sorunu olarak yoksulluğa karşı küresel düzeyde ciddi önlemler almak mümkünse de, asıl her ülkenin kendine

özgü yapı ve koşullarına göre etkili önlemlerin alınıp devreye konulması önemlidir. Her devletin, sahip olduğu yoksulluk türüne bağlı olarak değişik araç ve yöntemlerin kullanılması da mümkündür. Bunda devletin sahip olduğu örgütlenme biçiminin yapısı ve işleyişinin de kuşkusuz büyük bir etkisi vardır.

Devletlerin merkezden yönetim kadar yerinden yönetim anlayışına dayalı örgütlenmesi ve buna göre faaliyetlerini sürdürmesi, yoksulluğu azaltılma konusundaki girişim ve çabaları, hiç kuşkusuz olumlu yönde etkileyecektir. Yoksulluğa merkezden çok yerinden yönetim yoluyla müdahale edilmesi, sorunun teşhisini ve çözümünü kolaylaştırabileceği gibi, aynı zamanda kaynakların etkin ve verimli kullanılmasına da yol açabilecektir. Aslında yoksullara dönük gerçekleştirilen hizmetlerin etkinlik ve verimliliğinin sağlanması, ne katı bir merkeziyetçi yapıya, ne de katı bir yerinden yönetim anlayışına dayanmalıdır. Her iki yönetimin yararlı yanlarını birleştiren dengeli bir yönetim yapısına ağırlık verilmesi (Çoker, 1995: 8), birçok alanda olduğu gibi yoksulluk üzerinde de hiç kuşkusuz olumlu bir etkiye sahip olacaktır.

Yerinden yönetimin "yönetişim" yoluyla yoksulların kendilerini ilgilendiren faaliyetlere katılımının sağlanması, yoksulluğun çözümünde önemli yararlardandır. Ayrıca, sorunun yerinden saptanarak buna dönük politikaların uygulanması, devletin mali kaynaklarında tasarruf sağlayabileceği gibi, kamu hizmetlerinin amaca uygun kullanılmasına da yardım edebilecektir. Yoksulların yönetime katılımının sağlanması, kendi seslerini duyurabilmeleri, kamu hizmetlerinden daha çok yararlanma imkanlarının artırılması, sorumluluk bilincinin geliştirilmesi, toplumsal barışa katkı sağlanması gibi yerinden yönetimin yoksulluk üzerinde yaratabileceği önemli "siyasal" ve "yönetsel" etkilerdendir. Buna karşılık, kararlarda çabukluk ve isabetliliğin sağlanması yanında, kaynakların etkin ve verimli kullanılması da yerinden yönetimin en önemli "ekonomik" başarıları arasında gösterilebilir.

Yerinden yönetimin yoksullukla mücadeleye dönük faaliyetleri, ağırlıklı olarak devletin ilgili kuruluşları kadar devlet dışı kuruluşlarının da katılımıyla mümkündür. Başta dernekler, sendikalar, vakıflar hatta her türden özel gönüllü kuruluşlar aracılığıyla yoksul halkın her türlü sorununa eğilinmesi, toplumsal duyarlılığın artırılması, kamuoyu desteğinin oluşturulması, devletin ilgili kurum ve kuruluşlarının çabalarının yetersiz kaldığı alanların doldurulması ve dolayısıyla, yoksul kesimlerin sorunlarına karşı doğrudan çözüm getirilmesi, bu açıdan önemlidir.

Merkezi yönetim, yerinden yönetime yoksullukla mücadele etme konusunda daha çok imkan ve fırsat tanıyarak, ülkede uygulanacak yoksulluğun

çözümüne dönük politikaların başarısına büyük ölçüde katkı sağlayabilir. Ülke genelinde yasal, siyasal, yönetsel, mali hatta eğitsel önlem ve uygulamaların acilen devreye sokulması; özellikle yoksullukla ilgili bütün kamu kuruluşlarının eşgüdümünde özellikle üniversitelerin öncülüğünde yoksulluk araştırma ve uygulama merkezleri kurularak, bu konuda ilgili araştırma ve projelerle ortaya çıkan somut bulguların kamu yönetimleri özellikle, yerel yönetimlerle paylaşılabilmesinin önünün açılması gereklidir. Yoksullukla ilgili bilgi paylaşımı ve birlikte uyum içinde hareket etme, belki de yoksullukla mücadelede en önemli anahtar rollerden biri sayılabilir.

KAYNAKÇA

Aktan, Coşkun Can (2002). "Yoksulluk Sorununun Nedenleri ve Yoksullukla Mücadele Stratejileri", Yoksullukla Mücadele Stratejileri (C.Can Aktan Ed.), Hak-İş Konfedarasyonu Yayını, Ankara, http://www.canaktan.org/ekonomi/yoksulluk/dorduncu-bol/yoksulluk-nedenleri.pdf (ErişimTarihi: 15.03.2010).

Aldemir, Şansel ve Ömer Özpınar (2004). "Kapitalizm, Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma", Amme İdaresi Dergisi, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE), C.37/2, s.1-11, Ankara.

Altan, Ömer Zühtü (2004). Sosyal Politika Dersleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Bulut, Yakup (2003). "Sivil Toplum, Devlet ve Yerel Yönetimler", Türk İdare Dergisi, İçişleri Bakanlığı, Yıl: 75, S:441, s. 217-231.

Cheema, G. Shabbir (2005). Building Democratic Institutions: Governance Reform in Developing Countries, Kumarian Press.

Cheema, G.Shabbir ve Dennis A. Rondinelli (2007). Decentralizing Governance: Concepts and Practices, Brookings Institution Press.

Çoker, Ziya (1995). Yönetimde Yeniden Yapılanma Kırsal Yörede Yeni Bir Yönetim Modeli, 20 Mayıs Eğitim, Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı Yay.

DPT (2007). Kamuda İyi Yönetişim Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Yayın No: 2721-ÖİK: 674, Ankara.

Dumanlı, Recep (1995). " Yoksulluk Kavramı, Ölçülmesi ve Gelir Dağılımı İlişkileri", Yeni Türkiye, Yeni Türkiye Medya Hizmetleri, Yıl:1, Sayı:6, s. 211-229, Ankara.

Duran, Lütfi (1982). İdare Hukuku, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul.

Eryılmaz, Bilal (2008). Kamu Yönetimi, Okutman Yayıncılık, 1.Baskı, İstanbul.

Evans, Alison (2000). Poverty Reduction in the 1990s An Evaluation of Strategy and Performance, Washington D.C, World Bank Operations Evaluation Department.

Giddens, Anthony (2005). Sosyoloji, (Hazırlayan: Cemal Güzel), Ayraç Yayınevi, Ankara.

Gindle, Merilee S (2004). "Good Enough Governance: Poverty Reduction and Reform In Devoloping Countries", Governance: An International Journal Of Policy, Administration and Institutions, Blackwell Publising, Vol.17, No:4.

Gül, Songül Sallan ve Hüseyin Gül (2004). "Türkiye'de Kamusal Yoksulluk

Hizmetleri Yönetimi: SYDTF Vakıfları Örneği", Türkiye'de Sosyal Hizmet Uygulamaları İhtiyaçlar ve Sorunlar, Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü, Alanya.

Güler, Birgül Ayman (2004). "Kamu Yönetimi Temel Kanunu Üzerine", Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Günışığı Yayıncılık, Yıl:1, Sayı:2, İstanbul.

Hall, Anthony L (2004). "Poverty, Inequality and Development: The Challenge For Social Policy", Social Policy For Development, GBR: Sage Publications Incorporated, London.

http://ipc.sabanciuniv.edu/tr/ArastirmaAlanlari/documents/UlusalDanismaToplantisi.pdf (2005), "Yerel Yönetişim ve Yoksulluğun Giderilmesi Ulusal Toplantı, 7-8 Ocak, İstanbul", (Erişim Tarihi: 29.3.2008).

http://www.google.com.tr/search?sourceid=navclient&hl=tr&ie=UTF-8&rlz=1T4TSEA_trTR289TR291&q=LOCAL+GOVERNANCE+FOR+RURAL+POVERTY+REDUCTION+John+Nkum%2c+Nkum+Associates%2c+Accra+-+Ghana (2002), "European Forum On Rural Development Cooperation,Policies and Approaches For Rural Poverty Reduction: What Works In Practice ?, Montpellier, France:4-6 September , Local Governance For Rural Poverty Reduction, John Nkum Nkum Associates, Accra-Ghana, (Erişim Tarihi: 10.02.2009).

Jütting, Johannes, Elena Corsi ve Albrecht Stockmayer (2005). "Decentralization and Poverty Reduction", Policy Insights, OECD Development Centre, No:5.

Kamu Yönetimi Sözlüğü (1998). Ömer Bozkurt, Turgay Ergun, Seriye Sezen (Der.), TODAİE Yay. No:283, Ankara.

Katsiaouni, Olympios (2003). "Decentralization and Poverty Reduction: Does It Work ?", Fifth Global Forum On Reinventing Government, Mexico City.

Katsiaouni, Olympios (2005). "Decentralization: Poverty Reduction, Empowerment and Participation", United Nations (UN) Department of Economic and Social Affairs (Unedited Version), New York.

Keleş, Ruşen ve Fehmi Yavuz (1989). Yerel Yönetimler, Turhan Kitabevi, 2.Baskı, Ankara.

Keleş, Ruşen (1994). Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, 2.Basım, İstanbul.

Kızılcık, Recep (2003). "21. Yüzyılda Yönetişim ve Kamu Yönetimi, Yeni Eğilimler ve Yeni Teknikler", Türk İdare Dergisi, Ankara, İçişleri Bakanlığı, Yıl: 75, S.438, s. 181-193.

Laçiner, Ömer (2007). "Sonsöz Yerine: Bir Süreç ve Durum Olarak Yoksullaşmayı Sorgulamak", Erdoğan, Necmi (Ed.), Yoksulluk Halleri: Türkiye'de Kent Yoksulluğun Toplumsal Görünümleri, İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, s.313-324.

Laffin, Martin (2009). "Central – Local Relations in An Era of Governance: Towards A New Research Agenda", Local Government Studies, Routledge Taylor & Francis Group, Vol. 35, No.1, pp. 21-37.

Nadaroğlu, Halil (1989). Mahalli İdareler, Beta Yay., 4.Bası, İstanbul.

OECD Development Centre (2004). Decentralisation and Poverty In Developing Countries: Exploring The Impact,(Johannes Jütting, Celine Kaufmann, Id McDonnell, Holger Osterrieder, Nicolas Pinaud and Lucia Wegner), Working Paper No:236.

Önen, S. Mustafa (2007). "Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinde Kamu Yönetimi Reformlarını Belirleyen Etkenler", Beşinci Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi Türk Dünyasının Geleceği, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, s. 1005-1013, Calalabat, Kırgızistan.

Önen, S. Mustafa (2008). "Küresel Barış İçin Yoksulluğun Azaltılması ve Türkiye", (Ali, Akdemir vd. Ed.), V. Uluslararası STK'lar Kongresi: Küresel Barış Bildiriler", Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İİBF, s. 455-468, Çanakkale.

Özuğurlu, Aynur (2006). "Yoksulluk Araştırmalarına Eleştirel Bir Bakış", Mülkiye, Mülkiyeliler Birliği Genel Merkezi Yayını, C: XXX, S: 250, s. 53-66, Ankara.

Öztürk, Namık Kemal (2002). "Bürokratik Devletten Etkin Yönetime Geçiş: İyi Yönetişim", Türk İdare Dergisi, İçişleri Bakanlığı, Yıl: 74, S: 437, s.27-38.

Pernia, Ernesto M (2001). "Is Growth Good Enough For The Poor ?", Asian Development Bank ADB ERD Policy Brief Series Economic and Research Department Number 1.

Peters, Guy ve John Pierre, (2006). "Yönetimsiz Yönetişim Mi ? Kamu Yönetimini Yeniden Düşünmek", (Çev. Murat Akçakaya), Türk İdare Dergisi, İçişleri Bakanlığı, Yıl: 78, S. 452, s. 91-109.

Singh, Naresh (2009). "Fighting Rural Poverty, Inequality and Low Productivity Through Legal Empowerment Of The Poor" ,The Journal of Peasant Studies, Routledge Taylor & Francis Group, Vol.36, No. 4, pp. 871-892.

Stiglitz, Joseph E. (2003). "Democratizing The International Monetary Fund and The World Bank: Governance and Accountability", Governance: An International Journal of Policy, Administartion, and Institutions, UK, Blackwell Publishing, Vol. 16, No.1, pp. 111-139.

Şengül, H. Tarık (1999). "Yerel Yönetim Kuramları: Yönetimden Yönetişime", Çağdaş Yerel Yönetimler, TODAİE, Cilt 8, Sayı 3, s. 3-20.

Şenses, Fikret (2006). Küreselleşmenin Öteki Yüzü Yoksulluk, İletişim Yay., 4. Baskı, İstanbul.

Tekeli, İlhan (1999). Modernite Aşılırken Siyaset, İmge Yayınları, Ankara.

Tortop, Nuri (1986). Mahalli İdareler, TODAİE Yay. No:211, Ankara.

Woods, Ngaire (2008). "From Intervention To Cooperation: Reforming The IMF And World Bank", Progressive Governance, London, www.policy-network.net, (Erişim Tarihi: 10.4.2008).

WorldBank(2010).http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPRS/0,,contentMDK:22283891~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:384201,00.html "What are PRSPs?", (Erişim Tarihi: 09.02.2010).

Yalçındağ, Selçuk (1995). "Yerinden Yönetim, Yerel Yönetim", Çağdaş Yerel Yönetimler, TODAİE, Cilt 4, Sayı 2, s. 3-19.

Zabcı, Filiz Çulha (2003). "Sosyal Riski Azaltma Projesi: Yoksulluğu Azaltmak Mı ?, Zengini Yoksuldan Korumak Mı ?", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, AÜSBF Yay., 58(1), s. 215-239.